

Recenzja

F. SCHAUMANN. 2005. **Terricolous bryophyte vegetation of Chilean temperate rain forests. Communities, adaptive strategies and divergence patterns.** Bryophytorum Bibliotheca, Band 62. 154 str., 17 str. nienumerowanych, 82 ryc., 12 tabel (w tym 3 tabele na wkładkach). Miękką opr., format 14,2 × 22,5 cm. J. Cramer in der Gebrüder Borntraeger Verlagsbuchhandlung, Berlin – Stuttgart. Cena: 70 €. ISBN 3-443-62034-5; ISSN 0258-3348 (cała seria).

Położone na pacyficznym wybrzeżu południowej części Ameryki Południowej Chile ma jedną z najciekawszych flor mszaków na południowej półkuli, obfitującą w endemiczne taksony. Jednakże brak profesjonalnych briologów w tym kraju sprawia, że należy ona do ciągle słabo zbadanych od strony taksonomicznej i fitogeograficznej, a liczne taksony wymagają krytycznych studiów. O ile w poprzednich okresach badania nad chilijskimi mszakami prowadzili briolodzy europejscy i północnoamerykańscy, którzy najczęściej nigdy nie postawili stopy w tym kraju, to obecnie istnieją spore możliwości badań stacjonarnych i rozszerzenia ich na inne dziedziny, m.in. ekologię i fitosocjologię.

W ramach finansowanego przez Deutsche Forschungsgemeinschaft projektu badawczego Bryo-Austral autorka przeprowadziła badania mszaków naziemnych w lasach deszczowych strefy umiarkowanej w trzech regionach południowego Chile: Araukanii, Valdivii i Magallanes, które są zdominowane przez buki południowe z rodzaju *Nothofagus*. Naziemne zbiorowiska mszyste odgrywają w nich ogromną rolę biocenotyczną, osiągając bardzo wysoki stopień pokrycia i wyciskają charakterystyczne piętno na ich fizjonomii. Badania fitosocjologiczne przeprowadzone zostały przy użyciu powszechnie stosowanej przy opisie zbiorowisk roślinnych w Europie metody Braun-Branqueta. Autorka wykonała w sumie 381 zdjęć fitosocjologicznych wzdłuż 14 transektów, od Półwyspu Brunswick w Cieśninie Magellana na południu po prowincję Bio-Bio na północy. Wszystkie badane obszary zostały dokładnie opisane w części wstępnej, która ponadto zawiera ogólne informacje na temat badanego obszaru, jego geomorfologii, historii geologicznej, klimatu i szaty roślinnej. Jest to ciekawa lektura, przedstawiająca w zwięzłej, ale treściwej formie zarys warunków naturalnych południowego Chile, oparty na najnowszej literaturze przedmiotowej.

Autorka wyróżniła 12 zbiorowisk mszystych, które zaliczyła do dwóch zasadniczych grup. Ich skład florystyczny i stosunki ilościowe w analizowanych płatach zostały przedstawione w klasycznych tabelach fitosocjologicznych. Naziemne zbiorowiska mszyste chilijskich lasów deszczowych cechuje ogromna mozaikowość i tworzenie jednogatunkowych skupień, nie wykazujących jednak wybitnego przywiązania do określonych mikrosiedlisk. Utrudnia to ich klasyfikację w klasycznym sensie fitosocjologicznym i dlatego autorka nie nadała wyróżnionym zbiorowiskom rangi zespołów synuzjalnych i nie zaproponowała żadnej klasyfikacji syntaksonomicznej wyróżnionych zbiorowisk.

Bardzo wartościową część opracowania stanowią rozważania autorki na temat strategii adaptacyjnych mszaków naziemnych z badanych zbiorowisk leśnych. Kładzie ona szczególny nacisk na biologię rozmnażania przewodnich gatunków mszaków, zwłaszcza na ich reprodukcję wegetatywną i klonalną. Dzięki temu wydatnie zostaje wzbogacona wiedza na temat form życiowych i systemów rozmnażania wielu egzotycznych gatunków, których na próżno by szukać w klasycznych Florach opisowych.

Książka jest bogato udokumentowana licznymi rycinami, wykresami i zestawieniami tabelarycznymi, które dobrze ilustrują opisywane zjawiska. Na pewno w wielu wypadkach autorka prezentuje powierzchowne i pobieżne obserwacje, co jednak usprawiedliwia krótki okres prowadzenia badań terenowych. Dlatego też opracowanie to należy traktować jako wstępne studium na temat mszaków w ekosystemach leśnych południowego Chile, które jako istotny czynnik biocenotyczny bez wątpienia zasługują na bardziej szczegółowe badania. Ale te powinny być dziełem lokalnych briologów i ekologów chilijskich, gdyż wymagają długich, często wieloletnich stacjonarnych obserwacji, które są zupełnie niemożliwe do przeprowadzenia przez przyjezdnych badaczy. – RYSZARD OCHYRA, ul. Golańska 15/25, 30-619 Kraków, Polska.